

สารนิพนธ์

เรื่องสัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away

โดย

นางสาว แพรพรรณ กอกิมพงษ์

รหัสนักศึกษา 05580691

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของอักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อสารนิพนธ์	สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์ การ์ตูนเรื่อง Spirited Away
ผู้เขียน	นางสาวแพรวพรรณ กอกิมพงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สรสรเสริญ สันติธัญวงศ์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away และศึกษาสภาพสังคมและความเป็นทุนนิยมของสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบัน โดยศึกษาจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทุนนิยม ความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น และทฤษฎีสัญวิทยาจากสื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นศึกษาและวิเคราะห์สัญลักษณ์ทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูน Spirited Away

จากการศึกษาพบว่า หลากหลายส่วนในภาพยนตร์เรื่องนี้แฝงไปด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงถึงค่านิยมและแนวคิดทุนนิยม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมทุนนิยมเป็นสังคมที่เห็นผลประโยชน์และกำไรเป็นหลัก ผู้คนหลงใหลไปกับเงินทองและวัตถุ ให้ความสำคัญกับการมีตัวตนและเป็นที่ยอมรับในสังคม พยายามตัดทวงโอกาสที่จะได้สิ่งที่ตนต้องการมาครอบครองโดยไม่ได้พึงระลึกถึงความถูกต้องและศีลธรรม นอกจากนี้ ภาพยนตร์ยังสะท้อนถึงประเด็นการละเลยธรรมชาติของมนุษย์ที่เมื่อทุกอย่างเจริญขึ้นแต่คนกลับใส่ใจธรรมชาติน้อยลง และใช้ทรัพยากรธรรมชาติกันอย่างไม่เห็นค่า

คำสำคัญ : ทุนนิยม สัญลักษณ์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away” เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

งานวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์สรรเสริญ สันติธนะวงศ์ ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตลอดจนกำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใดข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

แพรวพรรณ กอภิมพงษ์

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษาวิจัย	3
วิธีการศึกษาวิจัย	3
บทที่ 2 แนวความคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	4
2.1 ทฤษฎีทุนนิยม	4
2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทุนนิยม	4
2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนนิยม	5
2.2 ความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น	6
2.2.1 เอกสารที่เกี่ยวกับความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น	6
2.3 ทฤษฎีสัญวิทยา	7
2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัญวิทยา.....	7
บทที่ 3 สังคมทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่น และสัญวิทยา	10

สังคมทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่น.....	10
สัญวิทยา.....	11
บทที่ 4 สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away.....	14
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	21
บรรณานุกรม.....	22

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1 โปสเตอร์ภาพยนตร์ Spirited Away.....	15
ภาพที่ 2 พ่อแม่ของจิบิโระกินอาหาร.....	18
ภาพที่ 3 พ่อแม่ของจิบิโระกลายเป็นหมู.....	18
ภาพที่ 4 ฝักรั้วน้ำกลืนภูตในโรงอาบน้ำ.....	20
ภาพที่ 5 ทุกคนช่วยกันดึงเศษขยะออกเทพเจ้าแม่น้ำ.....	21

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ทุนนิยม หากมองในทางเศรษฐศาสตร์ก็คือ ระบบที่มีการแข่งขันและแก่งแย่งผลและโยชน์ส่วนตน ในด้านวัตถุเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญโดยมีเอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ซื้อขายกันเพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตน้อยที่สุด อันมีเงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ ซึ่งไม่ถูกควบคุมโดยรัฐบาล ซึ่งแนวคิดทุนนิยมนี้ถูกนำมาใช้ตั้งแต่ในสมัยยุคกลางของยุโรปพร้อมกับ การที่ชนชั้นพ่อค้าเริ่มเข้ามามีบทบาทและอำนาจทางเศรษฐกิจจนทำให้ระบบศักดินาค่อยๆถูกกลืนหายไป ระบบทุนนิยมได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก และถูกปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับแต่ละประเทศในหลายๆเหตุการณ์สำคัญ

ในประเทศญี่ปุ่นหลังเหตุการณ์ความพ่ายแพ้จากสงครามโลกครั้งที่ 2 ต้องถูกควบคุมโดยประเทศ ทุนนิยมอย่างสหรัฐอเมริกา ในระหว่างที่ถูกสหรัฐอเมริกาเข้ายึดครองญี่ปุ่นต้องทำการเปลี่ยนระบอบที่ใช้ ในการปกครองประเทศใหม่เป็นแบบประชาธิปไตย ดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มุ่งพัฒนา ความสามารถของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจการค้าในด้านต่างๆโดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรม อาทิ เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมยานยนต์ จนทำให้ญี่ปุ่นสามารถก้าวขึ้นมาเป็นหนึ่งในมหาอำนาจ ทางเศรษฐกิจโลกได้จนถึงทุกวันนี้ และภายใต้ความสำเร็จนั้นอันเกิดจากการทำงานอย่างหนักของคน ญี่ปุ่นที่พยายามพัฒนาและแข่งขันกันอย่างสูง เพื่อให้ประสบความสำเร็จที่วัดจากความมั่งคั่งทาง การเงิน ทุนนิยมได้แทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต อย่างที่ไม่รู้ตัวทั้งวัฒนธรรม ความคิด รวมทั้งสื่อ ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือภาพยนตร์

ภาพยนตร์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งอันเกิดจากการนำภาพนิ่งหลายๆ ภาพเรียงต่อกันจนเกิดเป็น เรื่องราวตามที่ต้องการ หากมองในแง่ของอุตสาหกรรม ภาพยนตร์เป็นเหมือนสินค้าที่เติบโตจาก บทบาทของรัฐและทุนนิยม แต่ในฐานะของศิลปะนั้นภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีความเป็นสุนทรียศาสตร์ในตัว โดยมีการใส่ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความเชื่อและความเป็นตัวตนอันเป็นเอกลักษณ์ของผู้กำกับ ออกมาได้อย่างชัดเจนจะเห็นได้ว่าการเล่าเรื่องในภาพยนตร์แต่ละเรื่องนอกจากจะได้บันเทิงในการชมแล้ว ยังแฝงไปด้วยความรู้ สาระและแง่คิดที่เป็นประโยชน์ตามที่ถูกกำกับสร้างสรรค์ อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็น

เครื่องมือที่บอกถึงสถานภาพ ความเป็นอยู่ของชีวิต และสังคม หรือรวมถึงสภาพของศิลปวัฒนธรรมของ สังคมนั้นๆ อีกด้วย โดยแง่คิดที่ผู้กำกับต้องการนำเสนอ นั้นอาจเป็นประเด็นที่ครอบคลุมอย่างสากล หรือเฉพาะกลุ่มก็ได้ หรืออาจเป็นประเด็นที่ตรงกับสถานการณ์ในปัจจุบันของสังคมใดสังคมหนึ่ง

ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง “Spirited Away” ที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดเรื่องหนึ่งญี่ปุ่น ที่ผลิตโดย Studio Ghibli เขียนและกำกับโดย ฮายะโอะ มิยาซากิ (Hayao Miyazaki) เริ่มสร้างในปี พ.ศ.2543 แพร่ภาพปี พ.ศ.2544 ฉบับภาษาอังกฤษถูกจัดจำหน่ายโดยบริษัทWaltDisney ผู้อำนวยการสร้างโดยบริษัท Pixar กำกับโดย John Lasseter เขียนบทภาษาอังกฤษ Cindy Davis Hewitt และ Donald H. Hewitt โดยในภาพยนตร์เล่าถึงเด็กผู้หญิงที่ชื่อ จิฮิโระ เธอและพ่อแม่เข้าไปในโลกของวิญญาณโดยบังเอิญ ในเรื่องเธอต้องพบกับเรื่องราวมากมายเพื่อที่จะช่วยให้ตัวเองและครอบครัวได้กลับมาয়โลกมนุษย์อีกครั้ง ซึ่งในระหว่างการดำเนินเรื่องนอกจากความสนุกสนานแล้วยังแฝงไปด้วยแง่คิดต่างๆมากมาย อีกทั้งยังแฝงสัญลักษณ์ต่างๆผ่านทางฉาก และตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงสังคมญี่ปุ่นสมัยใหม่ที่มีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตแบบทุนนิยม และบริโภคนิยม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าจากอิทธิพลของความเป็นทุนนิยมที่ญี่ปุ่นได้รับมาจากการเข้ายึดอำนาจของสหรัฐอเมริกาได้แฝงอยู่ในเกือบจะทุกสิ่งของชีวิตคนญี่ปุ่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะสื่อต่างๆอย่างรายการโทรทัศน์ วิทยุ สื่อดิจิทัล หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์การ์ตูนที่ใครหลายคนมองว่าเป็นสื่อสำหรับเด็กก็ยังคงแฝงแนวความคิดทุนนิยมไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาพยนตร์การ์ตูนแนวแฟนตาซีผจญภัยเรื่อง Spirited Away ที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดเรื่องหนึ่งญี่ปุ่น ผู้กำกับได้แฝงแง่คิดเรื่องความเป็นทุนนิยมของสังคมญี่ปุ่นผ่านฉากหลายฉากในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องนี้ผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่อง

จากความน่าสนใจดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ศึกษา “สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away” เพื่อให้เห็นถึงสัญลักษณ์ทุนนิยมที่แฝงอยู่ในเรื่องทั้งด้านเนื้อหา ฉาก และตัวละครให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องSpirited Away
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและความเป็นทุนนิยมของสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบถึงความหมายของทุนนิยมและลักษณะสังคมทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านความคิดในรูปแบบภาพยนตร์การ์ตูน

3.2 ทำให้เข้าใจถึงสัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away มีขอบเขตการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่างๆที่ปรากฏในเรื่องผ่านการกระทำของตัวละคร ฉาก ภาพ เสียง ฯลฯ ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นถึงความเป็นทุนนิยมที่สอดแทรกอยู่ในตัวตนและในสังคมญี่ปุ่น

วิธีการศึกษาวิจัย

1.) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทุนนิยม ความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น

และทฤษฎีสัญญาวิทยาจากสื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.) ศึกษาและวิเคราะห์สัญลักษณ์ทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูน Spirited Away

3.) เรียบเรียงผลการศึกษารูปแบบของบทความวิจัย

บทที่ 2

แนวความคิดและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารที่ใช้เป็นกรอบความคิดที่ใช้วิจัยได้แก่ ทฤษฎีทุนนิยม ความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนนิยม

2.1 ทฤษฎีทุนนิยม

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทุนนิยม

ทองแถม นาถจำนง (2544) เขียนหนังสือเรื่อง “ทุนนิยมสี่ขั้น” กล่าวถึงการพัฒนาของระบบทุนนิยมว่ามีด้วยกันสี่ขั้น และในขั้นที่สามคือทุนนิยมในช่วงหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งได้วางปรากฏการณ์ใหม่ ที่วางรากฐานให้กับทุนนิยมขั้นที่สามในประเทศศูนย์กลาง ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ารวดเร็วมาก รัฐเป็นแกนกลางในการกำกับควบคุมเศรษฐกิจ วิสาหกิจและห้างสรรพสินค้าเข้ามาควบคุมการบริโภคมากขึ้นโดยใช้สื่อมวลชนโฆษณาทางสื่อที่เกิดใหม่และมีผลต่อมวลชนมากได้แก่วิทยุและโทรทัศน์ โดยเฉพาะนวัตกรรมด้านโทรทัศน์ เช่น กิจกรรมบันเทิง ภาพยนตร์ ฯลฯ มีผลต่อการดำเนินชีวิตของมวลชนลัทธิบริโภคนิยมถูกยึดเยียดเข้าในจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างมากยิ่งกว่ายุคก่อนๆ

สฤณี อาชวานันทกุล (2551) เขียนหนังสือเรื่อง “ทุนนิยมที่มีหัวใจ” กล่าวถึง คำว่าทุนนิยมว่าถูกใช้กันในหลายความหมายหลายลักษณะ เช่น นักการเงิน เอ็นจีโอ นักคิดนักปรัชญา ก็อาจจะมองทุนนิยมในความหมายที่แตกต่างกันออกไป แต่ในฐานะคนที่เชื่อมั่นในประโยชน์ของระบบตลาด ซึ่งระบบตลาดในนิยามพื้นฐานคือ ระบบที่ทุกคนมีเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนซื้อขายอะไรก็ได้ตามที่อยากจะซื้อขาย ทุนนิยมจึงเป็นระบบที่มีอิสระเสรี แต่ก็มีข้อถกเถียงกันว่าในระดับโลกเราจะสามารถเรียกว่าเสรีได้หรือไม่ หากประเทศใหญ่ๆอย่างสหรัฐอเมริกาออกไปลงทุนนอกประเทศก็แทบจะมีอำนาจผูกขาดในประเทศนั้นๆ ถึงแม้ว่าบางประเทศที่มีตลาดเสรีแล้วก็ตาม

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนนิยม

พัชราภร อาชวกุล (2556) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “ระบบทุนนิยมที่ปรากฏอยู่ในการ์ตูนญี่ปุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความหมายของระบบทุนนิยม และทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่น 2) เพื่อศึกษาแนวคิดทุนนิยมที่ส่งผลต่อสังคมญี่ปุ่น และสะท้อนอยู่ในการ์ตูนญี่ปุ่น โดยใช้การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และนำทฤษฎีทุนนิยมมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คือระบบเศรษฐกิจที่เปิดให้ประชาชนสามารถใช้ทุนที่มีนำไปแข่งขันกันทางธุรกิจได้อย่างเสรีโดยไม่กำหนดลักษณะของกิจกรรม เอกชนสามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต สามารถเลือกดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างเสรีไม่ถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลางหรือจากทางรัฐบาล โดยมีตลาดเสรีหรือเกือบเสรีจะเป็นตัวกำหนดราคาควบคุมและระบุทิศทางการผลิต ทั้งนี้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างทุนและที่ดินล้วนเป็นสมบัติส่วนบุคคลแต่ทั้งนี้สินค้าและบริการต่างๆจะต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่น

ในเมื่อมีผู้ผลิตก็ต้องมีแรงงานซึ่งความหมายของแรงงานก็คือการทำงานทุกชนิดของมนุษย์ทั้งที่ใช้แรงงานสติปัญญาความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนก็คือเงินซึ่งแรงงานสามารถแบ่งได้เป็น

- แรงงานฝีมือได้แก่นักวิชาการวิศวกร
- แรงงานกึ่งฝีมือได้แก่ช่างเทคนิคเสมียน
- แรงงานไร้ฝีมือได้แก่กรรมกรแบกหามยามนักรถการโรง

ซึ่งแรงงานเหล่านี้นอกจากจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการผลิตสินค้าแล้วแรงงานเหล่านี้ก็ยังเป็นผู้บริโภคไปในตัวด้วยเนื่องจากในด้านการค้าแรงงานไม่สามารถผลิตสิ่งที่จำเป็นต้องใช้หรือที่ต้องการบริโภคได้ด้วยตนเอง จึงเกิดเป็นการค้าและบริการขึ้นจะเห็นได้ว่าการผลิตและการบริโภคเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน

เมื่อการผลิตและการบริโภคเชื่อมโยงกันจึงก่อเกิดตลาดซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายแลกเปลี่ยนกันซึ่งตลาดนี้นายจ้างจะแข่งขันกันจ้างแรงงานคนงานก็แย่งกันหางานเช่นเดียวกันตลาดสร้างการแข่งขันระหว่างกิจการแบบทุนนิยมด้วยกันส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเพื่อเอาชนะคู่แข่ง

หรืออย่างน้อยก็ตามคู่แข่งได้ทันจะเห็นได้ว่าในระบบทุนนิยมมีความตึงเครียดเสมอระหว่างการแข่งขันกับการกระจุกตัวเพื่อรักษาความได้เปรียบซึ่งนับได้ว่าเป็นลักษณะที่สำคัญของระบบทุนนิยม

ในระบบทุนนิยมผู้ผลิตล้วนแต่แข่งขันกันอย่างรุนแรงเพื่อให้ได้ซึ่งกำไรสูงสุดจึงทำให้การกระจายของรายได้จึงกระจุกตัวอยู่แต่กับผู้ผลิตมีการกระจายรายได้อย่างไม่เท่าเทียมจึงก่อให้เกิดเป็นปัญหาสังคมไม่ว่าจะเป็นคนยากจนคนไร้บ้านสลัมและคนที่เติบโตอยู่ในสถานที่แบบนี้ก็มักจะไม่ได้รับการศึกษาดีพอและไม่ได้รับการฝึกฝนอาชีพจึงมีโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาการก่ออาชญากรรม

2.2 ความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่น

2.2.1 เอกสารที่เกี่ยวกับความเจริญในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของประเทศ

ญี่ปุ่น

พวงทิพย์ เกียรติสกุล (2555) เขียนหนังสือเรื่อง “ ญี่ปุ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1945-1975 ” กล่าวว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุตสาหกรรมสิ่งทอของญี่ปุ่นมีมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้รับแรงกระตุ้นจากอุปสงค์ทั้งภายในและภายนอกประเทศและการขยายตัวของส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ในช่วง ค.ศ. 1966-1975 ญี่ปุ่นได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ในค.ศ. 1968 เศรษฐกิจญี่ปุ่นก็พัฒนาจนมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากอเมริกา ญี่ปุ่นได้ดุลการค้ากับต่างประเทศมาตลอดโดยยกเว้นช่วงสั้นๆที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 อันเป็นผลมาจากสงครามในตะวันออกกลางเท่านั้น อย่างไรก็ตามตัวอย่างสินค้าอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่สำคัญของญี่ปุ่น ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการแข่งขันกับสินค้าของชาติตะวันตกในตลาดโลก ได้แก่ เรือบรรทุกน้ำมัน เรือสินค้า รถยนต์ รถบรรทุก รถจักรยาน เครื่องจักรทอผ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า สิ่งต่างๆเหล่านี้มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและพุ่งสูงมากขึ้นโดยเฉพาะช่วง ค.ศ. 1970 -1975

สุวินัย ภรณวลัย (2523) เขียนหนังสือเรื่อง “ เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจญี่ปุ่นกับการพัฒนาของระบบทุนนิยมโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ” กล่าวถึง ฐานะทางเศรษฐกิจสากลของญี่ปุ่นว่าสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยอาศัยการพึ่งพาจากอเมริกาซึ่งสิ่งที่ทำให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นฟื้นตัวสู่แนวทางทุนนิยมอย่างสมบูรณ์ก็คือ สงครามเกาหลีที่อเมริกาให้ญี่ปุ่นเป็นกองกำลังที่สำคัญในการผลิตอาวุธไปโจมตีเกาหลี ส่งผลให้เงินหมุนเวียนในประเทศจำนวนมหาศาล

เศรษฐกิจญี่ปุ่นเติบโตในอัตราสูงโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการขยายตัวของตลาดบริโภคภายในประเทศ แต่กระบวนการขยายตัวที่เติบโตมาจากการขยายตัวด้านการลงทุนโดยการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ๆมาจากต่างประเทศ ซึ่งจะต้องมีเงื่อนไขสองประการคือการระดมทุนจากการกู้ธนาคาร และด้านแรงงานทำให้ญี่ปุ่นต้องดึงคนจากภาคเกษตรมาสู่ภาคอุตสาหกรรม จาก นโยบายทุนนิยมแบบผูกขาดร่วมกับรัฐ ทำให้อุปสงค์ในการบริโภคสินค้ามีมากขึ้นเพราะการดำรงชีวิตในเมืองต้องพึ่งการบริโภคสินค้าและสาธารณูปโภคคือตลาดการบริโภคมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นไปอีก ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมหนักที่ขับเคลื่อนด้วยระบบทุนนิยม และเกิดสภาพดุลการค้าเกินดุลขึ้นมา ผู้ได้รับประโยชน์คือพวกนายทุนผูกขาดเพียงไม่กี่คน แต่ประชาชนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับภาวะ การครองชีพที่ลำบากยิ่งขึ้นในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นของแพง ถูกกดค่าแรง และภาษีที่หนักจนประชากรส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนใช้ชีวิตที่เต็มไปด้วยความกดดัน และการแข่งขันที่สูงมากในสังคมที่มีความเจริญทางวัตถุสูงมากเช่นกัน

2.3 ทฤษฎีสัญวิทยา

2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัญวิทยา

นพรุจ ดันทัพ (2554) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “ไทยการวิเคราะห์สัญญาณในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัวละครหลัก” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายเชิงสัญญาณในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัวละครหลัก โดยใช้ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจากเว็บไซต์ www.adintrend.com คือสื่อภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสื่อโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9, Nbt, Thaipbs และแพร่ภาพออกอากาศในปี 2554 ซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 9 ชิ้น

ผลการวิจัยพบว่า สัญศาสตร์ (Semiotics) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัญวิทยา (Semiology) ศึกษากระบวนการต่างๆ ที่มนุษย์ในสังคมใช้ในการสื่อความหมายสู่กัน วิชานี้พัฒนาขึ้นภายใต้อิทธิพลความคิดของ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ บิดาแห่งวิชาภาษาศาสตร์นั้นคือ สัญศาสตร์แนวโครงสร้าง (Structural Semiotics) สัญศาสตร์แนวนี้เน้นย้ำหลักการเรื่อง “โครงสร้าง” ที่ว่าคือค่าสื่อความหมายของสัญญาณแต่ละตัวเกิดจาก “ความสัมพันธ์” ที่สัญญาณตัวนั้นๆ มีกับสัญญาณตัวอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในระบบเดียวกัน มิใช่ว่าสัญญาณแต่ละตัวจะสื่อความหมายได้ด้วยตัวของมันเองโดดๆ (นพพร ประชากุล, 2552, หน้า 320)

คำว่า Semiology นั้นสามารถถอดความหมายจากรากศัพท์เดิมได้ว่าเป็น “ศาสตร์แห่งสัญญาณ” (Science of Sign) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พยายามให้คำอธิบายต่อสิ่งที่เรียกว่า “สัญญาณ” กล่าวคือเป็นศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงวิถีสงสารของสัญญาณ คือการเกิดขึ้น การพัฒนา การแปรเปลี่ยน รวมทั้งการเชื่อมโยงตลอดจนการสลายของสัญญาณหนึ่งๆ ที่ปรากฏออกมาอย่างเป็นแบบแผนและมีระบบระเบียบ (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, หน้า 80)

สัญญาณ (Sign) หมายถึงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริง / ตัวจริง (Object) ในตัวบท (Text) และในบริบท (Context) หนึ่งๆ สิ่งที่น่ามาใช้เป็นสัญญาณนั้นอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ หรืออาจจะเป็นรูปภาพ และสัญญาณที่เรารู้จักกันมากที่สุดก็คือ ภาษา ถึงแม้ว่า “สัญญาณ” จะเป็นเพียงตัวแทนความหมายของความเป็นจริงแต่นั้นก็ได้ทำให้สัญญาณมีความสำคัญ ลดน้อยลงเลย (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, หน้า 80)

ทฤษฎีสัญญาณวิทยามีเอกลักษณ์อยู่ตรงที่จะสนใจเรื่องการสร้างสรรค์และการแปรเปลี่ยนความหมายที่ดำรงอยู่ในสัญญาณต่างๆ ดังเช่นในกรณีของภาพยนตร์โฆษณา เราสามารถประยุกต์เอาแนวคิดด้านสัญญาณวิทยามาตั้งคำถามในการศึกษาได้ว่าในภาพยนตร์โฆษณามีสัญญาณอะไรประกอบอยู่บ้าง เช่น ภาพ เสียง ฉาก มุกตลก ฯลฯ และสัญญาณเหล่านั้นทำงานสร้างความหมายอย่างไร (กาญจนา แก้วเทพ , 2542, หน้า 81)

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า แนวคิดทุนนิยมหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ถูกพัฒนาโดยเน้นเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทุนนิยมจึงถูกยึดเยียดเข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนโดยผ่านทางสื่อสารมวลชนต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตามแนวคิดของ ทองแกม นางจ้านง (2544) และทุนนิยมเป็นระบบที่มีความเป็นอิสระ ทุกคนมีเสรีภาพในการค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ตามแนวคิดของ สฤณี อาชวานันทกุล (2551) นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศญี่ปุ่นพัฒนาเศรษฐกิจและฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วจากการพึ่งพาอเมริกา นำเข้าเทคโนโลยีใหม่ๆ จากต่างประเทศและผลิตอุตสาหกรรมส่งออก อย่างเช่น รถยนต์ รถบรรทุก เครื่องใช้ไฟฟ้า ผ้าใยสังเคราะห์ เรือสินค้า เรือบรรทุกน้ำมัน ส่งผลให้ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมากและมีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ แต่ในขณะเดียวกันประชาชนก็ต้องใช้ชีวิตในสังคมที่มีความกดดัน และการแข่งขันที่สูงตามไปด้วย ตามแนวคิดของ สุวินัย ภรณวลัย (2523) และ พวงทิพย์ เกียรติสกุล (2555)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนนิยมพบว่า ทุนนิยมคือระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้ประชาชน นำทุนที่มีอยู่มากแข่งขันกันได้อย่างอิสระ โดยเอกชนสามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ได้โดยไม่ถูกอำนาจจากรัฐบาลแทรกแซง ดังแนวคิดของ พัทธสาร อาชวกุล (2556)

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสัญญาพบว่า คือ ทฤษฎีความสัมพันธ์ของสัญญาที่สัญญาระหว่างตัวนั้นๆ มีกับสัญญาระหว่างตัวอื่นๆ ที่อยู่ร่วมกันในระบบเดียวกัน แต่มีไขว่หาสัญญาแต่ละตัวจะสื่อความหมายได้ด้วยตัวของมันเอง โดยสัญญาถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมายแทนของจริงโดยสัญญาที่รู้จักกันมากที่สุดคือ ภาษา ดังงานวิจัยของนพรุจ ตันทัฬห (2554)

อนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับระบบทุนนิยมที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์การ์ตูนนั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษา “ สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมที่ปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away ” เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บทที่ 3

สังคมทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่น และสัตยวิทยา

สังคมทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่น

เมื่อระบบทุนนิยมถูกใช้กันอย่างแพร่หลายหลังจากระบบพีวัดลถูกทำลาย ญี่ปุ่นเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบทุนนิยมทั้งในด้านเศรษฐกิจการค้า ด้านสังคม ด้านอุตสาหกรรม ค่านิยมต่างๆมีหลายแบบซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นมีความเจริญด้านอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก เกิดโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆในหลายพื้นที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยจะเป็นตัวสร้างวัตถุนิยมขึ้นมา เพราะคนในสมัยนี้มักหลงใหลไปกับสิ่งสวยงาม ความหรูหรา คลั่งไคล้สินค้าจนลืมไปว่ามีความจำเป็นต่อตนเองหรือไม่ และการจ้างงานมีอัตราค่าแรงที่จ้างต่ำลง แต่แรงงานที่เสียไปกับเกินหน้าที่และเกินกำลังตัวเอง เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราคุ่นชินกับภาพลักษณ์ว่าคนญี่ปุ่นทำงานหนัก เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้น นายทุนและแรงงานมีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม กลุ่มนายทุนหวังเพียงแค่ผลกำไรและไม่ได้สนใจว่าลูกจ้างจะเป็นอย่างไร ทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมตามมาคือผู้คนขาดรายได้ มีรายจ่ายสูงขึ้นเพราะค่าครองชีพต่างๆถูกนำมาซึ่งผลกำไรที่ใครก็อยากได้กำไรที่สูงให้กับตนเองเสมอ จึงเกิดความกดดันที่ทุกคนต้องแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ

ภายใต้ค่านิยมบริโภคนิยมในระบบทุนนิยมในญี่ปุ่นนอกจากสภาพสังคมที่มีแต่ความกดดันและการแข่งขัน ผู้คนมุ่งหวังผลกำไรและผลประโยชน์ต่อตนเอง ในการทำเพื่อตอบสนองความต้องการสูงสุดนั้นย่อมต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากซึ่งทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง หลายๆครั้งกลุ่มนายทุนแค่ต้องการกอบโกยผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุดจากการใช้ทรัพยากร และเหลือทิ้งไว้เพียงเศษซากที่มีอยู่ และเงินจำนวนเพียงน้อยนิดที่ลูกจ้างจะได้รับจากนายทุนไม่เพียงแต่การผลาญทรัพยากรในด้านอุตสาหกรรม แต่รวมถึงในชีวิตประจำวันของทุกคนที่ทุกอย่างรอบตัวเจริญขึ้นเรื่อยๆ แต่ทรัพยากรธรรมชาติกลับถูกละเลยและถูกทำลายโดยน้ำมือของมนุษย์ทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ

สัญวิทยา

“สัญศาสตร์ หรือ สัญวิทยา มาจากคำว่า Semiotics และ Semiology ตามลำดับทั้งสองคำมาจากคำภาษากรีกที่มีรากศัพท์คำเดียวกัน คือ Semeion หรือ Sign สัญญะนั้นเอง Semiotics เป็นคำที่นักปรัชญาชาวอเมริกัน Charles S. Peirce (ค.ศ.1839-1914) ใช้และทำให้เป็นที่แพร่หลายในวงการศึกษาการอเมริกัน ส่วน Semiology เป็นคำที่นักภาษาศาสตร์ชาวสวิสผู้มีชื่อเสียง Ferdinand de Saussure (ค.ศ.1857-1913) ตั้งขึ้นและนิยมใช้ในหมู่นักวิชาการชาวยุโรป (สรณี วงเปี้ยสัจจ, 2544) สำหรับความของสัญวิทยานั้นได้มีผู้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้

Ferdinand de Saussure ได้ให้คำอธิบายถึงสัญวิทยาว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงวิถีชีวิตภายในของสังคมที่สัญญะนั้นถือกำเนิดขึ้นมา เมื่อขยายความคำว่า วิถีชีวิตของสัญญาให้กว้างออกไปก็จะหมายถึง การศึกษาการกำเนิด การเจริญ การแปรเปลี่ยน การสูญสลายของสัญญาตัวหนึ่งๆรวมทั้งวิเคราะห์กฎที่อยู่เบื้องหลังวิถีชีวิตดังกล่าว ศาสตร์นี้จึงสอนเราให้รู้ว่า สัญญาประกอบขึ้นมาจากอะไรและกฎเกณฑ์ใดที่ควบคุมมัน (Saussure, 1974)

ตามแนวคิดของ Saussure สัญญา (Sign) ประกอบขึ้นมาจากองค์ประกอบสองส่วน คือ รูปสัญญา (Signifier) ที่เราสามารถรับรู้ได้ผ่านทางระบบประสาทสัมผัส เช่น เสียง (Acoustic Image) ของคำพูดที่เปล่งออกมาและผู้รับสารได้ยินกับ “ความหมายสัญญา” (Signified) ที่เกิดขึ้นภายในใจของผู้รับสาร

การรวมตัวระหว่างรูปสัญญาและความหมายสัญญาเป็นเรื่องของขนบทางวัฒนธรรม (Cultural Convention) เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ/อธิบายไม่ได้ตามตรรกะ แต่เป็นเพียงการสมมุติขึ้นลอยๆ (Arbitrary) จึงไม่มีเหตุผลสากลที่ลอยอยู่โดดเหนือความเข้าใจ (Transcendent) ที่กำหนดให้รูปสัญญาหนึ่งๆ ต้องใช้ความหมายกับสัญญาหนึ่งๆ ซึ่งกฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบอันซ่อนอยู่เบื้องหลังการจับคู่กันของรูปสัญญาและความหมายสัญญานั้นเราเรียกว่า รหัส (Code)

Charles Sanders Peirce Peirce มีความเห็นแตกต่างจาก Saussure อยู่เล็กน้อยในเรื่ององค์ประกอบของสัญญาสำหรับ Peirce แล้วสัญญาเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจาก 3 ส่วน (Gottdiener, 1995) คือ

1. สื่อกลางหรือพาหนะที่เป็นตัวนำความคิดไปสู่จิตใจของผู้รับเรียกว่า Representamen
2. ความคิดที่แปลได้จากสัญญาณ เรียกว่า Interpretant หรือส่วนของความหมายนั่นเอง
3. วัตถุอ้างอิง (Object , Referent) ที่ Representamen สื่อถึงในฐานะเป็นภาพตัวแทนซึ่งอาจเป็นสิ่งของหรือสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องสืบเนื่องมาจากการรับรู้ Representamen นั้นๆ

จะเห็นว่า Representamen เทียบได้กับ รูปสัญญาณ (Signifier) และ Interpretant จะใกล้เคียงกับความหมายสัญญาณ (Signified) ของ Saussure แต่ไม่เหมือนกันเสียทีเดียวเพราะ Interpretant จะรวมความหมายที่เกิดจากสัญญาณและเกิดจากตัวผู้สัมผัสสัญญาณนั้นๆ ด้วย Interpretant ไม่ใช่ตัวผู้แปลสัญญาณแต่เป็นผลของการที่สัญญาณสัมผัสผู้ใช้จึงรวมเอาประสบการณ์ของผู้ใช้ที่มีต่อ “ของจริง” (Object) เอาไว้ในความหมายด้วย (สรณี วงเบ็ญสัจจ์, 2544)

Peirce ได้จัดแบ่งสัญญาณออกเป็น 3 ประเภทตามความสัมพันธ์ของสัญญาณกับของจริงที่ถูกแทนที่กัน ได้แก่

1. Icon หรือรูปเหมือน เป็นเครื่องหมายที่มีรูปร่างลักษณะเหมือน (resemblance) หรือคล้ายกับของจริง หรือสิ่งที่บ่งถึง และเป็นที่ยอมรับได้ง่าย ตัวอย่างเช่น ภาพถ่าย แผนที่ ภาพวาด ภาพบนป้ายจราจรที่เป็นรูปจำลองในลักษณะต่างๆ หรือคำพูดบางคำที่เป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ
2. Index/Indices หรือดัชนี เป็นเครื่องหมายที่เชื่อมโยงของจริงแบบเป็นเหตุเป็นผลกัน (casual connection) เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ควันไฟเป็นเครื่องบ่งชี้ว่ามีไฟไหม้
3. Symbol หรือสัญลักษณ์ เป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงบางสิ่งบางอย่าง แต่มันไม่ได้คล้ายคลึงกับสิ่งที่บ่งชี้ความเชื่อมโยงระหว่างสัญลักษณ์กับของจริงที่อ้างถึงนั้นไม่ใช่การเชื่อมโยงกันตามธรรมชาติแต่เป็นผลมาจากข้อตกลงที่เกิดขึ้นในสังคม (social convention) และอาศัยการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น ภาษา เครื่องหมายจราจร และเครื่องหมายทางคณิตศาสตร์

Roland Barthes Roland Barthes เป็นนักสัญวิทยาชาวฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นนักคิดที่เริ่มนำเอาการวิเคราะห์แบบสัญวิทยาไปใช้กับวัฒนธรรม

ศึกษาแนวคิดสำคัญของ Barthes เกี่ยวข้องกับความหมายของสัญลักษณ์โดยให้ความเห็นว่าความหมายของสัญลักษณ์มีอยู่ 2 ระดับ ได้แก่

1. Denotation เป็นระดับความหมายตรง ที่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างเป็นภวนิสัย (objective) เป็นความหมายที่ผู้ใช้เข้าใจตามตัวอักษร เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมาจัดอยู่ในลักษณะของการอธิบายหรือพรรณนา (descriptive level)

2. Connotation เป็นระดับความหมายแฝงที่เกิดขึ้นจากการตีความโดยอัตวิสัย (Subjective) ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้ประสบมาในชีวิตหรือบริบททางสังคมวัฒนธรรมหนึ่งๆ

ผลงานที่ชื่อ มายาคติ (Mythologies) ความคิดของบาร์ตยังได้นำไปสู่ความคิดเรื่อง มายาคติ (Myth) ซึ่งในขั้นต้นนั้น สามารถนิยามได้ว่า หมายถึงการสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ Barthes เห็นว่าสิ่งต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบสังคมล้วนแล้วแต่เป็นสัญลักษณ์ทั้งสิ้น มีระบบวัฒนธรรมเป็นรหัสหรือกฎเกณฑ์ในการสร้างความหมายของสัญลักษณ์ แต่ด้วยความเคยชินหรือการอำพรางทางวัฒนธรรมทำให้มนุษย์มองข้ามหรือมองไม่เห็นความหมายในระดับที่สรรพสิ่งต่างๆ มีฐานะเป็นสัญลักษณ์ หรือถูกทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์ และมีบทบาทหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์ (sign-function) มองเห็นความหมายของสรรพสิ่งนั้นเป็นเรื่องของชาตินั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติ ธรรมดาหรือเป็นเพียงสิ่งของเพื่อการใช้สอยเท่านั้น Barthes เรียกกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงลดทอน ปกปิดอำพราง บิดเบือนฐานะการเป็นสัญลักษณ์ของสรรพสิ่งในสังคมให้กลายเป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นปกติธรรมดา หรือเป็นสิ่งที่มิบทบาทหน้าที่ใช้สอยในเชิงแคบๆ ในสังคมว่า กระบวนการสร้างมายาคติ เรียกสิ่งที่เป็นผลผลิตของกระบวนการนี้ว่า มายาคติ (myth/alibi/doxa) หรือความคิด ความเชื่อที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับโดยไม่ตั้งคำถามและเป็นความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมขณะนั้น (ไชยรัฐน์ สินเจริญโอฬาร, 2545)

Ferdinand de Saussure กล่าวว่าสัญลักษณ์ประกอบขึ้นจากคำว่า รูปสัญลักษณ์ และความหมายสัญลักษณ์ ซึ่งต้องใช้กฎเกณฑ์ในการจับคู่ทั้งสองเข้าด้วยกันเรียกว่า รหัส (code) Charles Sanders Peirce Peirce จัดแบ่งสัญลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ icon, Index/Indices, symbol และ Roland Barthes Roland Barthes ความหมายของสัญลักษณ์มีอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับความหมายตรง และระดับความหมายแฝง ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ ปิติ มณีเนตร(2556)

บทที่ 4

สัญลักษณ์ความเป็นทุนนิยมปรากฏในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away

Spirited Away มีชื่อภาษาญี่ปุ่นคือ 千と千尋の神隠し Sento Chihiro no Kamikakushi แปลว่า เซ็นและจิอิโระผู้ถูกวิญญาณลักไป

เนื้อเรื่องภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away

ภาพที่1 โปสเตอร์ภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away

ในวันที่จิอิโระ โอกิโนะ (Chihiro Ogino) เด็กหญิงวัยสิบปี ต้องย้ายบ้านไปกับพ่อและแม่ของเธอ ขณะขับรถยนต์ไปเมืองใหม่ พวกเขาหลงทาง และพบสวนสนุกร้าง พ่อของจิอิโระออกสำรวจทั่วบริเวณ ขณะที่แม่และจิอิโระตามไปอย่างตะขิดตะขวงใจ ใจกลางสวนสนุกนั้น พวกเขาพบแผงลอยอาหารกำลังสุกส่งกลิ่นชวนรับประทาน ปราศจากทั้งคนขายและลูกค้า พ่อและแม่ของจิอิโระจึงนั่งลงกินอาหาร แต่จิอิโระไม่เห็นด้วยและเดินไปชมดูรอบๆแทน เธอพบโรงอาบน้ำหลังมึมๆ ทันใดนั้น เด็กชายคนหนึ่งโผล่เข้ามาเธอ

และเตือนเธอให้เร่งกลับไปก่อนตะวันลับฟ้า เมื่อจิอิโระวิ่งกลับไปยังแผงลอย เธอพบว่าพ่อและแม่ของเธอกลายเป็นหมูเสียแล้ว และเริ่มปรากฏภูตผีปิศาจเดินขวักไขว้ในสวนสนุคนั้น

ด้วยความตกใจ จิอิโระวิ่งหนีไปจนพบแม่น้ำสายใหญ่ และทรุดลงร้องไห้ ณ ที่นั่น เด็กชายคนดังกล่าวเข้ามาพบเธออีก และบอกว่าตนนั้นชื่อ ฮาคู (Haku) ฮาคูบอกว่ารู้ชื่อจิอิโระ เพราะเขาจำจักเธอมาตั้งแต่เธอยังเด็ก เขาเผยว่า ครอบครัวของเธอกำลังอยู่ในโลกของภูต โดยพ่อและแม่ของเธอรับประทานอาหารของภูตเข้าจึงกลายเป็นหมู จากนั้นฮาคูพาจิอิโระไปยังโรงอาบน้ำ แล้วบอกให้เธอไปพบ คามาจิ (Kamaji) ชายแก่ผู้มีหกแขนและเป็นพนักงานต้มน้ำ เพื่อของานทำ เพราะที่นี้คนว่างงานจะถูก ยูบาบะ (Yubaba) แม่่มดผู้เป็นเจ้าของโรงอาบน้ำ สบให้แป้นสัตว์ไวใช้งานแทน แบบเดียวกับที่พ่อและแม่ของเธอถูกยูบาบะกักไว้ในคอก

จิอิโระพบคามาจิที่ห้องต้มน้ำ คามาจิฝากฝังเธอกับ ริน (Rin) หญิงคนงาน เพื่อให้รินพาเธอไปพบ ยูบาบะแล้วทำสัญญาจ้างแรงงานกัน ยูบาบะให้เงื่อนไขว่า เธอต้องเปลี่ยนชื่อเป็น เซ็น ภายหลังฮาคูบอกจิอิโระว่าห้ามลืมชื่อที่แท้จริงเด็ดขาด เพราะยูบาบะควบคุมทาสโดยทำให้ทาสลืมชื่อที่แท้จริงของตนต่อเมื่อทาสลืมอดีตสนิทแล้ว ก็จะติดอยู่ในโลกของภูตชั่ววันจันทร์ เช่นเดียวกับเขาที่กลายเป็นทาสของยูบาบะ เพราะลืมชื่อจริงของตนไปแล้ว

ระหว่างทำงานที่โรงอาบน้ำในฐานะเป็นผู้ช่วยของรินนั้น จิอิโระได้พบภูตผีปิศาจมากมาย ครั้งหนึ่งเธอพบเงอผีไร้หน้า(no-face) ยืนตากฝนอยู่นอกอาคาร จึงเปิดประตูให้มันเข้ามาหลบฝน ต่อมาภูตตนหนึ่ง มีร่างกายที่เต็มไปด้วยสิ่งโสโครกส่งกลิ่นคละคลุ้งจนทุกคนเรียกว่า ภูตเหม็นฉิ่ง (stinky spirit) เข้าใช้บริการโรงอาบน้ำ เหล่าภูตโรงอาบน้ำรังเกลียดและไม่กล้าให้บริการ ยูบาบะจึงให้จิอิโระที่ไม่มีปากเสียงรับผิดชอบ จิอิโระทำความสะอาดภูตตนนี้จนเกลี้ยงเกลามาแล้วพบว่าแท้จริงแล้วภูตตนนั้นคือ เทพแห่งสายน้ำ เทพแห่งสายน้ำพอใจที่เธอฟื้นฟูสุขอนามัยให้ และมอบลูกอมอาเจียน (emetic dumpling) ให้เป็นการตอบแทน

ต่อมา จิอิโระรู้ว่าฮาคูเป็นมังกร และพบเขาถูกฝูงนกกกระดาศชิกิงามิ (Shikigami) ไล่ทำร้าย ยูบาบะสั่งให้ฮาคูไปขโมยตราประจำตัวของ เซนิบะ (Zenniba) น้องสาวฝาแฝดของตน เซนิบะจึงปลุกเสกฝูงนกกกระดาศเข้าโจมตีและติดตามมาถึงโรงอาบน้ำ เซนิบะเปลี่ยนโบ (Bo) ทารกร่างยักษ์ซึ่งเป็นลูกของยูบาบะให้เป็นหนู และเปลี่ยนอิก้าของยูบาบะให้เป็นนกกกระจิบ แล้วเรียกให้ฮาคูส่งตราคืนมา โดยกล่าวว่าใครที่ขโมยตราของนางมาจะต้องคำสาปให้มีอันเป็นไป

จิติโรเซเข้าช่วยเหลือฮาคุที่บาดเจ็บไว้ และพากันวิ่งหลบลงสู่ห้องต้มน้ำ จิติโรเซให้ฮาคุกินลูกอมอาเจียนครึ่งลูก เพื่อให้สำรอกตราของเซนิบะที่ฮาคุกลืนเข้าไประหว่างขโมยออกมา จิติโรเซกล่าวว่าจะนำตราไปคืนให้แก่เซนิบะเพื่อขอให้เซนิบะถอนคำสั่งให้ฮาคุ คามาจิมอบตัวรถไฟไปสู่ที่อยู่ของเซนิบะให้ โบ ซึ่งอยู่ในร่างหนูขอติดตามเธอไปด้วย

เวลานั้นเอง ฝั่ไร้หน้าที่จิติโรเซเคยช่วยให้เข้ามาหลบฝนข้างในได้ปรากฏตัวขึ้นเพื่อขอใช้บริการโรงอาบน้ำ ฝั่ไร้หน้านำทองมาแจกมากมายและกลืนคนงานคนหนึ่งลงท้องเพื่ออาศัยเสียงเขาพูด แล้วเรียกคนงานอื่นๆให้ปรนเปรอมันด้วยอาหารจำนวนมาก แลกกลับทองคำจำนวนมาก มันกินอาหารไม่หยุดหย่อนจนร่างกายพองโตและเริ่มกลืนกินคนงานด้วย ยูบาบะทราบเรื่องจึงเข้าระงับเหตุ นางพบว่าฝั่ไร้หน้าคือฝั่ไร้หน้าที่เคยหมายหัวไว้ว่าห้ามเข้าใช้บริการ ฝั่ไร้หน้าอาละวาดไปทั่ว จิติโรเซจึงโยนลูกอมอาเจียนครึ่งที่เหลือให้มันกิน มันสำรอกทุกคนและทุกสิ่งจนสิ้น และกลับคืนสู่สภาพเดิมที่เป็นมิตร ฝั่ไร้หน้าบอกจิติโรเซว่า มันเพียงต้องการเพื่อน เพราะมันไร้บ้านไร้ครอบครัว และขอติดตามจิติโรเซไปที่อยู่ของเซนิบะด้วย

จิติโรเซและคณะนั่งรถไฟไปถึงบ้านของเซนิบะ พวกเขาพบว่าแม้เป็นน้องสาวของยูบาบะ แต่เซนิบะมีจิตใจงาม นางต้อนรับพวกเขาอย่างดี และแกล้งไขว่ฮาคุเป็นมังกรที่ต้องการเรียนเวทมนตร์ จึงสมัครไปอยู่กับยูบาบะแต่ถูกยูบาบะใช้เล่ห์กลทำให้ลืมนชื่อและตกเป็นทาสไป เซนิบะบอกด้วยว่า คำสาปที่ผนึกไว้กับตรานั้นถูกทำลายลงแล้วด้วยความรักที่จิติโรเซมีต่อฮาคุ ระหว่างนั้นฮาคุฟื้นคืนสติ เขาพบว่า ยูบาบะโกรธมากที่โรงอาบน้ำพัง ซ้ำจิติโรเซยังหายไปอีก จึงสั่งให้เอาหมูที่เป็นพ่อแม่ของจิติโรเซไปปรุงเป็นอาหารเย็น เขาเข้าขัดขวางโดยแจ้งยูบาบะว่าได้สังเกตหรือไม่ว่าของรักของหวงของนางหายไป ยูบาบะจึงสังเกตได้ว่า โบ ลูกรักหายไป ฮาคุบอกนางว่า โบไปพบเซนิบะกับจิติโรเซ และเสนอว่าถ้าเขานำพาโบกลับมาให้นาง ขอให้นางปลดปล่อยจิติโรเซและครอบครัวไป ยูบาบะตอบตกลงแต่เน้นย้ำว่า สัญญาระหว่างนางกับจิติโรเซจะสิ้นสุดลงต่อเมื่อจิติโรเซผ่านการทดสอบประการหนึ่ง ฮาคุจึงกลับร่างเป็นมังกรไฟไปรับจิติโรเซและคณะ ส่วนฝั่ไร้หน้านั้นขอใจจะอยู่กับเซนิบะ

ระหว่างที่ซีหลังมังกรฮาคุกลับโรงอาบ้ำนั้น จิติโรเสนึกถึงถ้อยคำของฮาคุที่ว่า เขาเคยพบเจอเธอเมื่อเธอยังเด็กแล้วหวนระลึกได้ว่า เมื่อเด็กเธอเคยตกแม่น้ำโคฮาคุขณะก้มลงเก็บรวงเท้า และฮาคุเป็นเทพารักษ์แม่น้ำโคฮาคุที่ช่วยเธอไว้ ฮาคุจึงจดจำได้ว่า ชื่อจริงของตนคือ "โคฮาคุ" และเป็นผลให้ฮาคุเป็นอิสระจากยูบาบะ ฮาคุพาโบมาคืนให้แก่ยูบาบะ นางทดสอบจิติโรเซโดยให้เธอตอบว่า หมูตัวใดในฝูงคือพ่อแม่และแม่ของเธอ จิติโรเซตอบได้ถูกต้องว่าพ่อแม่ของตนมีได้อยู่ท่ามกลางหมูเหล่านี้ สัญญาจ้างงานจึงสิ้นสุดลง ฮาคุนำพาจิติโรเซมาสู่ทางเข้าสวนสนุก และให้สัญญาใจว่าทั้งคู่ต้องได้พบกันอีก จิติโรเซได้พบพ่อแม่อีก

ครั้ง ทั้งสองจดจำเรื่องราวในโลกของภูตมิได้เลย แล้วครอบครัวโองิโนะก็ลาชวนสนุกกลับสู่โลกที่เคยจากมา

จากการศึกษาเกี่ยวกับทุนนิยมในสังคมประเทศญี่ปุ่น และทฤษฎีสัญวิทยาสามารถนำความรู้ความเข้าใจดังกล่าวมาวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง Spirited Away ได้หลายแง่มุมผ่านทางฉากและ ตัวละครหลายองค์ประกอบในภาพยนตร์เรื่องนี้แฝงไปด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงแนวคิดทุนนิยม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมทุนนิยมเป็นสังคมที่เห็นผลประโยชน์และกำไรเป็นหลัก ผู้คนหลงใหลไปกับเงินทองและวัตถุ ดังเช่นฉากต่อไปนี้

ฉากที่พ่อแม่ของจิอิโรกินอาหารแล้วจู่ๆก็กลายเป็นหมู ซึ่งสะท้อนว่าหมูคือการแสดงให้เห็นถึงความโลภและความกระหายในสังคมทุนนิยมที่ยกให้ความต้องการของตนเป็นใหญ่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำในญี่ปุ่นช่วงปีค.ศ.1980

ภาพที่2 พ่อแม่ของจิอิโรกินอาหาร

ภาพที่3 พ่อแม่ของจิอิโรกลายเป็นหมู

ฉากที่ฮาคูพาจิอิโรไปยังโรงอาบน้ำแล้วบอกให้เธอไปพบคามางิเพื่อของานทำ เพราะที่นี้คนว่างงานจะถูกยวบาระบายให้เป็นสัตว์ไว้ใช้งานแบบเดียวกับที่พ่อแม่ของจิอิโรถูกยวบาระบายไว้ในคอกก็เปรียบได้กับระบบทุนนิยมที่ยืนอยู่บนความไม่เท่าเทียมของอำนาจระหว่างนายทุนและแรงงานโดยนายทุนเป็นผู้ถือผลประโยชน์อันเกิดจากการทำงานของแรงงาน และแรงงานต้องยอมทำงานรับใช้นายทุนเพื่อความอยู่รอด

ฉากที่จิอิโรมาทำสัญญาจ้างงานกับยวบาระ แล้วให้จิอิโรเปลี่ยนชื่อเป็นเซ็น ฮาคูเตือนเซ็นว่าอย่าลืมนามที่แท้จริงของตนเอง มิเช่นนั้นจะต้องเป็นทาสให้ยวบาระตลอดไปและไม่สามารถออกจากเมืองได้อีก ซึ่งสะท้อนเรื่องการหลงลืมตัวตนในสังคมทุนนิยมที่คนต่างทำงานจนลืมเป้าหมายของตนเอง ปล่อยให้กระแสสังคมเข้ามาครอบงำ ตั้งในระบอบทุนนิยมที่นายทุนไม่ได้สนใจว่าตัวตนเราคือใคร หากสนใจเพียงแค่เราทำผลประโยชน์ได้ให้แก่องค์กรบ้าง

ฉากที่ผีไร้หน้านำป้ายสมุนไพรมาให้จิอิโรในการทำความสะอาดเทพแม่น้ำ ทำให้จิอิโรดีใจมาก หลังจากนั้นผีไร้หน้าก็เอาป้ายมาให้จิอิโรอีกเป็นจำนวนมาก และคิดว่าการให้ จะทำให้คนอื่นดีใจ ผีไร้หน้าจึงนำทองมาแจกให้เหล่าภูตในโรงอาบน้ำ และกลืนคนงานเข้าไปเพื่อแลกกับเสียงพูด จากนั้นคนงานอื่นๆก็นำอาหารมากมายมาให้ผีไร้หน้าเพื่อแลกกับทอง ซึ่งผีไร้หน้าเปรียบเสมือนตัวละครที่แทนสัญลักษณ์ความรู้สึกอย่างหนึ่งในสังคมญี่ปุ่นในปัจจุบัน ที่มุ่งทำงานจนละทิ้งตัวตน ทำทุกอย่างตามที่สังคมหยิบยื่นให้จนทุกคนเหมือนกันไปหมด เลยสื่อออกมาในลักษณะของตัวละครที่ไม่มีหน้า เป็นความรู้สึกของความเหงาความว่างเปล่าเพราะมีชีวิตอยู่ในระบบทุนนิยมซึ่งสุขสบายแต่ก็สูญเสียตัวตนไปกับสังคม

และการที่ผีไร้หน้าแจกทองจำนวนมากให้เหล่าภูตในโรงอาบน้ำพอใจ ก็เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อว่าเมื่อไม่รู้จักตัวเองคนจำนวนมากจึงใช้วิธีต่างๆ เพื่อเติมเต็มความว่างเปล่าในสังคมทุนนิยมซึ่งทุกคนมีสิทธิ์จะจับจ่ายความสุขมาเป็นของตนเองได้มีคนจำนวนไม่น้อยที่ใช้เงินทองในการเติมเต็มความว่างเปล่าทางวิญญาณ แต่ที่จริงหากวิญญาณว่างเปล่าหากไม่มีตัวตนและไหลเรื่อยไปตามกระแสสังคม ถึงกินเข้าไปมากมายเท่าไรก็ยังหิว เหมือนคนในสังคมปัจจุบันที่ใช้จ่ายเท่าไรก็ไม่เพียงพอกับความต้องการที่ไม่มีจุดสิ้นสุด

ภาพที่4 ผีไร้หน้ากลืนภูตในโรงอาบน้ำ

ยูบาบะมีลูกทารกช่างรักใคร่คนหนึ่งที่น่ารักมากชื่อโบ ซึ่งตัวละครโบสะท้อนถึงการเติบโตของเด็กในสังคมญี่ปุ่นซึ่งมีอิทธิพลของทุนนิยมและบริโภคนิยมอยู่มาก โดยสิ่งที่ยูบาบะปฏิบัติกับโบก็สะท้อนถึงพฤติกรรมของเศรษฐีที่มีเงินทองมากมายปฏิบัติต่อลูก คือจะปรนเปรอลูกทุกอย่าง ดังเช่นที่ยูบาบะให้ทุกอย่างกับโบ มีของเล่นล้นเต็มห้อง สอนไม่ให้โบออกจากห้อง ถ้าออกไปจะเจอเชื้อโรคและป่วย แต่โบไม่สามารถเดินเองได้เหมือนกับเด็กที่ไม่กล้าออกไปเผชิญสังคม

ภายหลังในฉากที่โบถูกสาปให้เป็นหนูและออกเดินทางไปหาเซนึบะกับจิจิโระ ฮาคูตามยูบาบะว่าไม่สังเกตหรือว่าสิ่งที่คุณรักหายไปแล้ว ยูบาบะกลับรีบไปสำรวจดูทรัพย์สินเงินทองก่อน แล้วจึงคิดว่าโบหายไป ฉากนี้สะท้อนให้ว่าเงินเป็นใหญ่ และคนที่หลงไปกับเงินทองอาจเสียคนสำคัญไปโดยไม่รู้ตัว

ตัวละครยูบาบะและพ่อแม่ของจิจิโระมีจุดร่วมที่เหมือนกันคือ การสนใจแต่บริโภคนิยมและทรัพย์สินจนละเลยสิ่งอื่นๆ เปรียบได้กับพ่อแม่ในสังคมปัจจุบันที่สนใจหาเพียงแต่เงิน คิดว่าเงินคือความสุขจนเด็กถูกทอดทิ้งและต้องเผชิญสิ่งต่างๆในสังคมด้วยตัวเอง

นอกจากนี้ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away ยังสะท้อนถึงประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ดังที่ปรากฏในฉากที่ภูตเหม็นฉึ่งเข้ามาใช้บริการแล้วเหล่าภูตในโรงอาบน้ำไม่มีใครอยากบริการให้ จนจิจิโระและทุกคนต้องช่วยกันดึงเศษขยะออกจากตัว และในที่สุดก็พบว่าแท้จริงแล้วเทพเหม็นฉึ่งคือเทพเจ้าแม่น้ำ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันว่ามนุษย์ทำลายธรรมชาติจนเสื่อมโทรม และธรรมชาติจะกลับมาดีได้หากได้ความร่วมมือในการแก้ไขอย่างจริงจังจากทุกคน

ภาพที่5 ทุกคนช่วยกันดึงเศษขยะออกจากเทพเจ้าแม่น้ำ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องแนวคิดทุนนิยม สังคมทุนนิยมในประเทศญี่ปุ่น และทฤษฎีสัญญาวิทยา แล้วนำมาวิเคราะห์ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง Spirited Away พบว่าเนื้อหาในเรื่องได้แฝงไปด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย ดังที่กล่าวกันว่า Spirited Away ไม่ใช่แค่การ์ตูนสำหรับเด็กที่ให้ความบันเทิง แต่ซ่อนไว้ทั้งประเด็นทางสังคม และปรัชญาที่หากกลับมาดูซ้ำอีกก็รอบกั้มักจะได้มุมมองใหม่ๆ อยู่เสมอ เนื้อเรื่องดำเนินผ่านตัวหลักอย่างจิอิโระ เด็กสาวที่หลงเข้ามาในโลกแห่งวิญญาณ โดยมีฮาคูคิช่วยเหลือ โดยเธอต้องเผชิญกับยูบาบะแม่มดร้ายเจ้าของโรงอาบน้ำที่เธอต้องไปทำงาน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งประเด็นไปที่สัญลักษณ์ทุนนิยม ทำให้เข้าใจว่าสังคมทุนนิยมเป็นสังคมที่เห็นผลประโยชน์และกำไรเป็นหลัก ผู้คนหลงใหลไปกับเงินทองและวัตรระบบทุนนิยมนั้นขึ้นอยู่กับความไม่เท่าเทียมของอำนาจระหว่างนายทุนและแรงงาน โดยนายทุนเป็นผู้ถือผลประโยชน์อันเกิดจากการทำงานของแรงงาน และแรงงานต้องยอมทำงานรับใช้นายทุนเพื่อความอยู่รอดนอกจากนี้ตัวละครต่างๆ ในเรื่องยังสะท้อนถึงคนญี่ปุ่นในสังคมทุนนิยมว่าภายใต้ระบอบทุนนิยมนี้ ผู้คนต้องทำงานจนหลงลืมตัวตนที่แท้จริง โดนครอบงำจากกระแสสังคมที่เน้นบริโภคนิยมจนทุกคนสูญเสียอัตลักษณ์ เพียงเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับ และเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการจึงยอมทำทุกอย่างโดยไม่สนใจว่าส่งผลกระทบต่อใคร หรือสิ่งใดบ้าง และในเรื่องยังกล่าวถึงว่าระบบทุนนิยมทำให้คนยอมทำลายธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของตนอีกด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

ทองแถม นาถจำนง. (2544). **ทุนนิยม4ชั้น**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ธนา วงศ์ญาณณาเวช. (2551). **หนังอาร์ตไม่ได้มาเพราะโชคช่วย**. พิมพ์ครั้งที่

1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Unfinished Project Publishing.

สฤณี อาชวานันทกุล. (2551). **ทุนนิยมที่มีหัวใจ**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openbooks.

สุวินัย ภรณวลัย. (2523). **เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจญี่ปุ่นกับการพัฒนาของระบบทุนนิยมโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง**. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พินิตา สุกนธบุษย์. (2555). **รายงานการวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์ ความคิดทางปรัชญาในภาพยนตร์**

การ์ตูนเรื่อง Spirited Away. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

พวงทิพย์ เกียรติสฤกุล. (2555). **ญี่ปุ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ.1945-1975**. พิมพ์ครั้งที่1. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.

พัชรภร อาชวกุล. (2556). **รายงานการวิจัย เรื่อง ระบบทุนนิยมที่ปรากฏอยู่ในการ์ตูนญี่ปุ่น**.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ข้อมูลจากเว็บไซต์

ติรณ พงศ์มพัฒน์. (2552). **ความสุขในระบบทุนนิยม**. เข้าถึงเมื่อ 5 กันยายน 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.sarut-homesite.net/ความสุขในระบบทุนนิยม-ต/>

นพดล อินทร์จันทร์. (2559). **สุนทรียศาสตร์ในงานภาพยนตร์**. เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2561. เข้าถึง

ได้จากwww.Users/Admin/Downloads/93084-Article%20Text-231131-1-10-20170717.pdf

_____. (2557). การฟื้นตัวของญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2. เข้าถึง

เมื่อ 3 ตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.japan-in-trachoo-view.com/recovery-of-japan-after-ww2/>

Admin@no. (2557). **Spirited Away** มิติวิญญาณมหัศจรรย์ เรื่องย่อ/ตัวละคร/รีวิว.เข้าถึง

เมื่อ 3 ตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก<http://www.metalbridges.com/spirited-away/>

Thammachai.(2552). อิทธิพลลัทธิทุนนิยมใน Southeast Asia. เข้าถึงเมื่อ

3 ตุลาคม 2561. เข้าถึงได้จาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/Thummachai/2009/03/06/entry-2>

นพรุจ ดันทัพไทย.(2554). การวิเคราะห์สัญญาะในภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ที่มีเด็กเป็นตัว

ละครหลัก. เข้าถึงเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึงได้จาก

http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/904/1/noppharut_tont.pdf

มณีเนตร ปิติ.(2556). การศึกษาสัญญาะวิทยางานออกแบบ เขตวังบูรพาภิรมย์ เกาะรัตนโกสินทร์เพื่อ

สร้างคุณค่าแก่ มรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทย. เข้าถึงเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2561. เข้าถึง

ได้จาก<http://www.eresearch.ssru.ac.th/xmlui/handle/123456789/193>

